

TELJESÉRTÉKŰ ELŐADÁS

Gobby Fehér Gyula: *Vallatás.*

Urbán János *Fáklyafényben* c. műve nyomán.

Rendező és díszlettervező: — Anatol CONSTANTIN

Személyek:

Cseh Károly — BARÁCIUS Zoltán
Paulina Gromcsenko — KASZA Éva
Karakašević — PASTHY Mátyás
Csendőr — SZÉL Péter
Milan Prodanović — MEDVE Sándor
Ludwig Károly — SALAMON Sándor
Ferenc — SEBESTYÉN Tibor
Firányi Lajos — SZABÓ István

A cselekmény 1932. február 6-án játszódik, az adai tanító, Cseh Károly forradalmár vallatását mutatja be. Az Oroszországban tartózkodó Cseh Károly úgy érzi, Adán nagyobb szükség van rá, és feleségével, az orosz Paulinával hazajön. A Tisza menti munkásmozgalom élharcosa lesz, ezért állandó összeütközésben áll a királyi ügyésszel, aki házkutatásokkal, vallatásokkal, elzárásokkal gyöttri. Szenvetését feleségének öngyilkossága tetézi, aki az örökös zaklatás miatt a halálba menekül. A királyi ügyész ezt a tragikus pillanatot használja fel ismét a vallatásra, bizván a beismerő megnyilatkozásban. De Cseh Károly kitartó és erős marad mindvégig. Karakašević, látván munkája eredménytelenségét, végső elkeseredésében felteszi a kérdést: — Mi vagy te, hogy annyi szenvedés és küzdés után szólni mersz egyáltalán? Mit értél el? ... Csak egy közönséges ember, aki valamikor tanító volt, semmi más. És a gyalázásnak szánt szavakat Cseh Károly elismerésnek tekinti, hisz ezt mondja: — Ennél szebbet senki sem mondhat rólam. Ember voltam és tanító!

Ez a dokumentumdráma a partizánfilmek epizódjaként hat. Noha a történelmi múlt valóban megtörtént drámai eseményét állítja színpadra, a megformálás sablonosnak tűnik. A

történelmi múltból számos hasonló esettel találkoztunk a dokumentumirodalomban. Bátor, határozott, kitartó hősök életútja áll az események pontjában, akiket két oldalról fenyeget veszély: egyrészt a „nagy eszméért” vívott harcból fakad, másrészt egy idillikus, érzelmi szállal függ össze. Már az első percekben tudjuk a dráma végét.

A jelen dráma stílusa, nyelve is ehhez a tucatszerűséghez igazodik. Az ismert kérdések, előre tudott válaszok, olykor frázisok felhasználásával íródott.

Ha a dráma belső szerkezetét vesszük szemügyre, az expozícióról kell elsőként beszélni. A dráma ott kezdődik, ahol már az ellentétes erők szembekerültek és sorozatosan megütköztek egymással. Ezeknek a megütközéseknek egyetlen esetét ábrázolja, azt a vallatást, amikor Cseh Károlyval közölték felesége öngyilkosságát. Megvan a kettősség, a két szál, amiből a bonyodalom adódna. De föllep-e Cseh Károlynál a konfliktus, amikor ez a két elem szembekerül? Ha vall, hazaengedik feleségének a temetésére. A föltétel azonban nem vált benne tépelődést, habozást, tehát konfliktusról nem beszélhetünk. A közérdek fontosabb a magánéletnél. A feleség elvesztése nem idézi elő a remény földadását, nem tagadja meg

önmagát, hanem a szervezkedésről kapott jó hírek éltetik, buzdítják. A megoldás tehát a vallomás megtagadása.

A dráma tartalmi követelménye a központban álló ember centrális élet-problémájának ábrázolása, melyben a lehető legnagyobb erővel és sokoldalúsággal jut kifejezésre egész élete. Cseh Károlynak a szabadság kivívása a legfontosabb. Egyéni érdekei fölött áll a közérdek, az elnyomottak felszabadítása. Az Oroszországból hazatért kommunista hitt az adai szervezkedés győzelmében, és ezt a megingathatatlan, szilárd hitet nem tudják belőle kiverni.

Olyan dráma ez, melyben az adai kommunisták szervezkedésének lényeges kérdése bontakozik ki. A kor problémái egyetlen személyben sűrűsödnek össze, ezért válik Cseh Károly központtá. A szituáció egy központ köré épült, és a hozzá való viszonyulásokból realizálhatók a problémák. A viszonyulás két csoportban figyelhető meg. Az egyik csoportba tartoznak azok, akik Cseh Károly bukásától karrierjük emelkedését várják: Karakašević, a királyi ügyész és a magyar pap. A másik csoportba pedig azok tartoznak, akik szeretik Cseh Károlyt és féltik őt: Paulina, a felesége, Ludwig elvtárs és Ferenc, az adai munkás. A két csoport szemben áll egymással, és ebből adódnak a drámai összecsúszások.

A dráma minden fogyatékosága ellenére is értékes előadás, főleg a rendezés és a színészi alakítások jóvoltából. A színreállításban legmegkapóbb az egyszerűség. A díszlet, a jelmez, az előadás sablonmestersége emelte ki a helyzet tragikumát: a szürke függöny, a fekete lámpák, a kék munkásruhák. A színészek tárgyilagosan elmondták szövegüket, és helyükre mentek. Minden a szemünk előtt történt, nem a színházi függöny mögött. Egy lámpafény, vagy ruhadarab váltása jelzi az idő, hely, cselekmény változását. Az idősík egymásba futása és szétválása révén értesülünk Cseh Károly életének egyes fejezeteiről. Az emlékképeket a jelen villantja föl, és ennek a résznek színre állítása maradandó emlék. Össze mosódnak az emlékképek, a feleség és az elvtársak egyszerre mondják a maguk történetét, a maguk emlékét. Paulina a kék matrózhájára emlékezik; Ferenc a szervezkedés eredményéről számol be; Ludwig, Cseh Károlyra emlékezve vissza, dicséri képességeit. És közben Cseh Károlyt ütlegelik, kérdésekkel gyötrik és durván rágalmazzák. Ez a rész a valóság borzalma és az emlékek szépsége közötti ellentétre épül.

Az ilyen előadás teszi a drámát értékesé, és ilyenkor igazolódik be az állítás, hogy a dráma a színpadon lesz teljes értékű.

